

8-Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aktarım etkinlikleri ve stratejileri**Bayram ÖZBAL¹**

APA: Özbal, B. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aktarım etkinlikleri ve stratejileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 143-157. DOI: 10.29000/rumelide.1009051.

Öz

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ) tam metin olarak yayımlandığı 2001 yılından itibaren tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde referans metinlerden biri olarak kabul edilmektedir. AOÖÇ’de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak isimlendirilen dört temel dil becerisi algılama, üretim ve etkileşim etkinlikleri adı altında isimlendirilmeye başlanmıştır. AOÖÇ’nin 2020 yılında *Tamamlayıcı Cilt* ismiyle yayımlanan son baskısında dördüncü dil etkinliği olarak aktarım (*mediation*) etkinliği eklenerek ayrıntılı şekilde ele alınmış ve bu etkinlik türü için tanımlayıcı ölçekler geliştirilmiştir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı için de yeni etkinlik türü olan bu dil etkinliğinin tanıtılması önem arz etmektedir. Literatür taraması yönteminden yararlanılarak hazırlanmış bu derleme çalışmasında, aktarım etkinliği ile ilgili yapılmış çalışmaların ve özellikle de Avrupa Konseyinin bu bağlamda yayınlarının derlenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında aktarım etkinliği; tanımı, diğer etkinlik türleriyle ilişkisi, aktarım ve çeviri arasındaki farklar, aktarım modelleri, aktarım etkinliklerinden metin aktarım ve stratejileri başlıkları altında incelenerek kavramsal bir çerçeve çizilmiştir. Çalışma sonuçları dilsel aktarım etkinliklerinin; belirli bilgiyi aktarma, verileri açıklama, metin işleme, yazılı bir metni çevirme, not alma, yaratıcı metinlere kişisel görüş bildirme ve yaratıcı metinlerin analizi-eleştirisini olmak üzere yedi başlıkta ele alındığını ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Aktarım/Aracılık etkinlikleri, Aktarım stratejileri, Yabancı dil olarak Türkçe

Mediation activities and strategies in teaching Turkish as a foreign language**Abstract**

Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) has been accepted as a one of the reference texts in teaching Turkish as a foreign language in our country as well as all over the world since published as a full text in 2001. In CEFR, four basic language skills traditionally named listening, speaking, reading, and writing in teaching Turkish as a foreign language have begun to be named under the activities of perception, production, and interaction. In the latest edition of the CEFR, published in 2020 as Companion Volume, the fourth language activity, mediation, was added and discussed in detail, and descriptive scales were developed for this activity type. For this reason, it is important to introduce this language activity, which is a new type of activity for teaching Turkish as a foreign language. In this review study, which was prepared by using the literature review method, it was aimed to compile and evaluate the studies on mediation activity and especially the publications of the Council of Europe in this context. Mediation activities within the scope of the study; a conceptual framework was drawn by examining under the titles of its definition, its relationship with

¹ Dr., MEB, Göl Anadolu Lisesi (Kastamonu, Türkiye), ozbalbayram@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9054-8963 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 25.09.2021-kabul tarihi: 20.10.2021; DOI: 10.29000/rumelide.1009051]

other types of activities, the differences between mediation and translation, mediation models, mediation activities and strategies. The results of the study reveal that linguistic mediation activities are handled under seven headings: relaying specific information, explaining data, processing text, translating a written text, note-taking, expressing a personal response to creative texts, and analysis and criticism of creative texts.

Keywords: Mediation activities, Mediation strategies, Teaching Turkish as a foreign language

Giriş

Yabancı dil öğretiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma olarak isimlendirilen dört temel dil becerisi, Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında yayımlanan *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesiyle* (AOÖÇ) algılama (dinleme ve okuma), üretim (konuşma, yazma) ve etkileşim (sözlü veya yazılı) iletişim etkinlikleri adı altında isimlendirilmeye başlanmıştır. Algılama etkinliklerinde dil kullanıcılarından dinlediği, gördüğü ve okuduğu metni anlamlandırılmaları; üretim etkinliklerinde, yazılı veya sözlü metin üretmeleri; etkileşim etkinliklerinde ise başkalarıyla yazılı veya sözlü iletişimde bulunmaları beklenmektedir.

Son yıllarda Avrupa coğrafyasında yaşanan göçler sonucunda artan çok kültürlülük, çok dillilik, eğitim amacıyla kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması, yabancı dil öğretimi alanında yaşanan gelişim ve değişimler ilk yayın tarihinden itibaren üzerinden 20 yıl geçen AOÖÇ'nin orijinal metninde bazı değişiklik ve yeniliklerin yapılmasını zorunlu kıldığı söylenebilir. AOÖÇ, 2018 yılında *AOÖÇ Yeni Tanımlayıcılarla Tamamlayıcı Cilt*, 2020 yılında ise *AOÖÇ Tamamlayıcı Cilt* ismiyle yeniden yayımlanmıştır. AOÖÇ'nin 2020 basımında 2001 yılı basımında yer alan bazı tanımlayıcı ölçeklerin güncelliği ve orijinal metinde yer almayan yeni tanımlayıcı ölçeklerin eklendiği görülmektedir (Avrupa Konseyi, 2020; Özbal, 2020). Birçok araştırmacıya göre Tamamlayıcı Cilt'teki en önemli yeniliklerden bir tanesi dördüncü dil etkinliği olarak aktarım etkinliğinin (mediation) eklenmesi ve bu etkinlik türüne yönelik tanımlayıcı ölçeklerin geliştirilmesidir (Abel, 2020; Deygers, 2019; Foley, 2019; Özbal, 2020; Wisniewski, Tschirner ve Bärenfänger, 2019). Aktarım etkinliği ilk kez AOÖÇ'nin 1996 ve 1998 yılında yayımlanan taslak sürümünde dördüncü iletişimsel dil etkinliği olarak tanıtılmıştır (Piccardo, North ve Goodier, 2019, s. 20). Tam metin olarak ilk kez 2001 yılında yayımlanan AOÖÇ'de ise aktarım etkinlikleri ve stratejileri başlığı altında ele alınmıştır (Avrupa Konseyi, 2001, s. 87–88). Ancak bu metinde aktarım etkinlikleri ve stratejileri için hazırlanmış tanımlayıcı ölçekler yer almamaktadır. Söz konusu bu durumun, birçok araştırmada eleştiri konusu olduğu görülmektedir (Alderson, 2007; Bärenfänger, Harsch, Tesch ve Vogt, 2019; Byram, 2007; North, 2007). Avrupa Konseyi tarafından Tamamlayıcı Cilt'te yer alan yeni tanımlayıcı ölçeklerin geliştirilmesi için birçok proje yürütülmüştür (bkz. Avrupa Konseyi, 2018). Bu projelerden bir tanesi de AOÖÇ'de (Avrupa Konseyi, 2001) aktarım etkinliği ve stratejisi için yer almayan tanımlayıcı ölçeklerin eksikliğinin giderilmesi yönünde olmuştur. North ve Piccardo (2016) tarafından 2014-2017 yılları arasında yürütülen *AOÖÇ İçin Aktarımın Örnek Tanımlayıcıların Geliştirilmesi* isimli projeye aktarım etkinlikleri ve stratejileri için örnek tanımlayıcı ölçekler geliştirilmiştir.

AOÖÇ'nin 2001 yılı basımının Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2009) tarafından yapılan çevirisinde, *mediation* (İng. mediation, Fran. *médiation*, Alm. *Sprachvermittlung/mediation*) kavramı *aracılık* (s. 10, 19, 93) aracı (s. 128), *arabuluculuk* (s. 57) *arabulucu* (s. 57, 83, 84, 91), *arabulma* (s. 95), *aktarım* (s. 147) *uzlaştırma* (s. 162) olarak Türkçeye farklı şekillerde çevrildiği görülmektedir. Metnin 2011 yılında Millî Eğitim Bakanlığı ve TELC iş birliğinde yapılan çevirisinde (TELC, 2013) ise *mediation*

kavramı, tüm metinde standart olarak *dil aktarımı* olarak Türkçeye çevrilmiştir. Aracılık veya arabuluculuk kavramı günlük yaşamda hukuk, diplomasi ve ticaret gibi alanlarda taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların üçüncü kişilerin yardımıyla çözülmesi yöntemi olarak tanımlanabilir. Yabancı dil öğretimi bağlamında ise Kolb (2011, s. 77) bu kelimenin *uyuşmazlık çözümü* anlamına gelen birincil anlamının kullanılmasından kaçınılması gerektiğini ifade ederken Königs (2015, s. 32) ise arabuluculuk ve aracılık terimi yerine *dil aktarımı* (*Sprachmittlung*) kelimesinin kullanılmasını tavsiye etmektedir. Bu çalışma kapsamının kavram birlikteliğini sağlamak için *mediation* kavramının yerine *aktarım* kavramının kullanımı tercih edilmiştir.

AOÖÇ, yabancı dil öğretiminde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarının, ders materyallerinin ve yeterlik sınavlarının hazırlanmasında referans bir metin olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için de yeni bir etkinlik türü olan aktarım etkinliğinin tanıtılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada aktarım etkinliği; tanımı, diğer etkinlik türleriyle arasındaki ilişkisi, aktarım ve çeviri arasındaki farklar, aktarım modelleri, aktarım etkinlikleri ve stratejileri başlıkları altında incelenmesi ve kavramsal bir çerçeve çizilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yabancı dil olarak Türkçe öğretimi eğitimcilerinin ve araştırmacılarının aktarım etkinliği hakkında bilgi sahibi olmaları, eğitim programları, ders kitapları ve ders içi etkinlikler için yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışma, literatür taraması yönteminden yararlanılarak hazırlanmış derleme makalesidir. Derleme makalelerinde, belirli bir alanda ve konuda yapılmış olan çalışmaların toplanıp konu başlıkları değerlendirilmesi ve konuyla ilgili bilgi birikiminin özetlenmesi ve sentez oluşturulması amaçlanır (Herdman, 2006, s. 2). Bu amaçla aktarım etkinliğiyle ilgili kitaplar, makaleler, raporlar ve resmi web siteleri incelenerek dokümanlar derlenmiştir. Bu bağlamda özellikle Avrupa Konseyi tarafından konuyla ilgili hazırlanan yayınlardan yararlanılmaya özen gösterilmiştir. Ulaşılan kaynaklardaki bilgiler sentezlenerek aktarım etkinliği; tanımı, diğer etkinlik türleriyle ilişkisi, aktarım ve çeviri arasındaki farklar, aktarım modelleri, aktarım etkinlikleri ve stratejileri başlıkları altında ele alınmıştır.

Aktarım

Yabancı dil öğretimi bağlamında birçok araştırmacıya göre aktarım, yazılı veya sözlü metinlerin hedef dilden ana dile veya ana dilden hedef dile yazılı veya sözlü şekilde iletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Caspari, 2008; Königs, 2007; Reimann, 2014). De Florio-Hansen (2008, s. 3) ise aktarımı yazılı ve sözlü metinlerin hedef dilden ana dile veya tam tersi transferini kapsayan iletişimsel bir etkinlik türü olarak tanımlamaktadır. Rössler (2008, s. 58) ve Thaler (2012, s. 210) benzer şekilde aktarımı yazılı ve sözlü metinlerinin içeriğini alıcıya, anlama ve duruma uygun şekilde bir dilden diğer bir dile iletme olarak tanımlamaktadır. Aktarım, bir metnin, ifadenin veya düşüncenin iletişimin amacına uygun olarak yeniden formüle edilmesi ve/veya yorumlanmasıdır (Kirstein, 2019, s. 5). Yukarıda verilen tanımlardan hareketle aktarım, bir metnin içeriğini iletişimsel amacına uygun olarak bir dilden diğer bir dile veya aynı dilde sözlü veya yazılı olarak alıcıya uygun şekilde iletme etkinliği olarak tanımlanabilir.

Dil kullanıcıları metinleri aktarırken onları iletişimin amacına uygun olarak işlerler. Coste ve Cavalli (2015, s. 62–63) metin işleme sürecinde dil kullanıcılarının metinleri; aynı dilde yeniden ifade ederek, dilleri değiştirerek, türleri değiştirerek, metni birleştirerek sözlü anlatımdan yazılı ifadeye veya tam tersi diğer temsil biçimlerine yeniden biçimlendirmek, kod dönüştürmek, dilbilimsel ve/veya semantik

olarak değiştirdiğini ifade etmektedir. Tamamlayıcı Cilt'te dil kullanıcıları, bazen aynı dilde bazen farklı türlerde (örneğin, sözlü iletişimden işaret diline veya tam tersi farklı iletişim biçimlerinde) ve bazen de bir dilden diğerine köprüler oluşturan ve anlam oluşturmaya yardım eden veya anlam aktaran sosyal aktörler olarak tanımlanmaktadır (Avrupa Konseyi, 2020, s. 90). Aktarım etkinliklerinde dil farklı roller üstlenir çünkü aktarım etkinliklerinin odak noktası dilin işlevidir. Aktarım sürecinde dil, iletişim ve/veya öğrenme için alan ve şartlar oluşturma, yeni anlam oluşturma için iş birliği yapma, başkalarını yeni anlam oluşturma veya yeni anlamı anlamaları için cesaretlendirme ve yeni bilgiyi uygun bir şekilde aktarma işlevlerini üstlenir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 90). Bu nedenle aktarım, North ve Piccardo'ya (2016, s. 14) göre iletişimin kendisinin kolaylaştırılması ve/veya bir metnin (yeniden) formüle edilmesi, bir mesajın anlamının (yeniden) oluşturulmasıyla ilgilidir. Çünkü aktarım etkinliklerinde dil sadece bir ifade etme aracı değil aynı zamanda *diğerine, yeniye, bilinmeyene veya diğer insanların bunlara ulaşmasına yardımcı olan bir araçtır* (Piccardo ve diğerleri, 2019, s. 21)

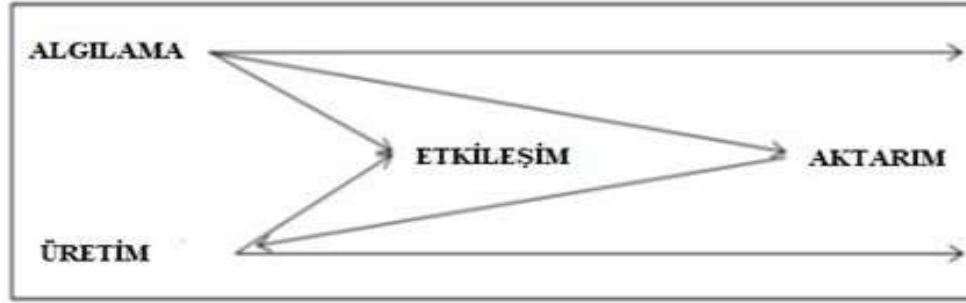
AOÖÇ'de aktarım etkinliklerinin işlevi *gerek algısal gerek üretimsel dil kullanımı, dil aktarımı sırasında yazılı ve/veya sözlü etkinliklerle çeşitli nedenlerden dolayı doğrudan bildirişim kuramayan bireyler arasındaki etkileşimi sağlar* şeklinde ifade edilmiştir (TELC, 2013, s. 22). Bu nedenle aktarım etkinliklerinin temel amacının iletişim sürecini kolaylaştırma olduğu söylenebilir. AOÖÇ'de aktarım etkinliklerinin temel amacı ise şu şekilde belirtilmiştir:

Dil aktarım etkinliklerinde dil kullananların amacı, kendilerini ifade etmek değil, farklı dilleri konuşan (en çok karşılaşılan nedenlerden biridir) ve birbirlerini doğrudan anlamayan konuşma arkadaşları arasında köprü kurmaktır. Dil aktarım etkinlikleri, sözlü ve yazılı çeviri, özetleme ya da başka şekilde ifade etmeyi de kapsar; bu genelde alıcının metni anlayamayacağı durumlar için gereklidir (TELC, 2013, s. 88).

Yukarıda verilen tanımda görüldüğü gibi aktarım etkinliklerinde hem diller arası (sözlü ve yazılı çeviri) hem de aynı dilde (özetleme ve başka şekilde ifade etme) aktarım söz konusudur. Ayrıca, iletişim ortamlarında dil kullanıcılarının farklı dil seviyelerine, ana dillere ve kültürlere sahip olmaları gibi nedenlerden dolayı alıcının iletiyi anlamadığı veya anlamlandıramadığı durumlarda göndericinin alıcıya iletiyi anlaşılabilir hale getirme süreci olduğu görülmektedir. İletinin daha anlaşılabilir hale getirilmesinde özetleme, çeviri, başka bir şekilde ifade etme, açıklama gibi metin işleme tekniklerinden yararlanılır. Metin işleme süreçleri, bazen aynı dilde (örneğin, Türkçeden Türkçeye yazılı veya sözlü aktarım) bazen de bir dilden başka bir dile (örneğin, İngilizceden Türkçe veya Türkçeden İngilizceye yazılı veya sözlü aktarım) aktarım yoluyla gerçekleştirilir. Aktarım etkinlikleri diğer etkinlik türlerinin bir arada kullanılmasını gerektirdiğinden diğer etkinlik türleriyle arasında ilişkiye bakmakta fayda vardır.

Aktarım etkinliğinin diğer etkinlik türleriyle ilişkisi

Aktarım etkinliği; birçok bilginin (sosyokültürel bilgi, dünya bilgisi vb.), becerinin (dinleme, konuşma, okuma vb.), yeterliğinin (iletişimsel yeterlik, kültürlerarası yeterlik, sosyal yeterlik vb.) ve stratejinin (iletişim stratejileri, sosyal stratejiler vb.) bir arada kullanılmasını gerektirir. Aktarım sürecinde dil kullanıcıları, önce bir metni algırlarlar (algılama becerileri) daha sonra metni işleyerek aynı dilde veya farklı bir dilde yeniden üretirler (üretken beceriler) ve metni başkalarıyla paylaşırlar (etkileşim). AOÖÇ'nin 1998 yılında yayımlanan taslak metninde aktarım etkinliğinin diğer etkinlik türleriyle arasındaki bu ilişki Şekil 1'deki gibi betimlenmiştir.

Şekil 1: 1998 AOÖÇ'de aktarım (North ve Piccardo, 2016, s. 9)

Şekil 1'de aktarım etkinliğinin diğer üç etkinlik türü olan algılama, üretim ve etkileşim ile iç içe geçmiş dinamik ilişkisi görülmektedir. Algılama (okuma ve dinleme) ve üretim (yazma ve konuşma) etkinliklerinin bir arada kullanılması etkileşim becerisini oluşturmaktadır. Aktarım becerisi ise bu becerilerden biri ve birkaçının birleşiminden oluşturmaktadır. Bu nedenle aktarım etkinliğinin, diğer etkinlik türleriyle bütünleşik olarak kullanımını gerektirdiği söylenebilir. Rössler (2009, s. 160) de aktarım etkinliğinin hem algılama hem de üretim becerilerine hâkim olunmasını ve bu becerilerin etkili şekilde kullanılmasını gerektirdiğinden uygulaması karmaşık bir süreç olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Hallet (2008, s. 5) aktarımı, algılama ve üretim etkinliklerine dayanan karmaşık bir iletişimsel etkinlik olarak tanımlayarak etkinlik türleri arasında ilişkiye dikkat çekmiştir. Bohle (2014, s. 56) de aktarım etkinliğinin ne algılama ne de üretim etkinlikleri altında gruplandırılmayacağına dikkat çekerek bu etkinliğin diğer etkinlik alanlarının bir birleşimi olduğunu ifade etmektedir. Piccardo ve diğerleri (2019, s. 20–21) ise etkinlik türleri arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır; üretim becerisi, kendini ifade etmeyle, etkileşim becerisi ise karşılıklı anlayışa ulaşmak için söylem oluşturmayla ilgilidir. Aktarım becerisi ise yeni anlam oluşturma, yeni anlayış, yeni bilgi ve kavramları ifade eder. Aktarım, genellikle algılama, üretim ve sık sık etkileşim becerilerinin kullanılmasını gerektirir. North'a (2016, s. 133) göre dil etkinliği olarak aktarım, muhtemelen algılama, üretim ve etkileşimden daha zordur çünkü genellikle bilişsel ve kişilerarası zorlukla birlikte bunların hepsini gerektirir. Benzer şekilde Chiappini ve Mansur (2021, s. 8) da aktarım etkinliğinin zorluğuna dikkat çekerek aktarım; yeni anlam, görüş ve fikir geliştirme ve oluşturma süreci olduğundan algılama, üretim ve çoğu zamanda etkileşim etkinliklerinin bir arada kullanımını gerektirdiğini ifade etmektedir. Aktarım etkinliği algılama, üretim ve çoğu zamanda etkileşim etkinliklerinin kullanımını gerektirdiğinden diğer etkinlik türlerine göre daha zor olduğu ve diğer etkinlik türlerinin bir arada kullanılmasını gerektirdiği söylenebilir.

Aktarım ve çeviri

Aktarım etkinliklerinin AOÖÇ'de (Avrupa Konseyi, 2001) ele alınış şekli çeviri etkinlikleriyle ilişkilendirilmesine neden olmuştur. Metinde aktarım sürecinde dil kullanıcıları; *her zaman olmasa da sık sık farklı diller kullanarak* (TELC, 2013, s. 60), *farklı dilleri konuşan (en çok karşılaşılan nedenlerden biridir) ve birbirlerini doğrudan anlamayan konuşma arkadaşları arasında* (TELC, 2013, s. 88) bir aracı görevini üstlenirler. AOÖÇ'de yer alan *her zaman olmasa da* gibi ifadeler aktarım etkinliklerinin aynı dilde de (intra-linguistic mediation) gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak AOÖÇ'de aktarım etkinlikleri örneklendirilirken çeviri etkinliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir (TELC, 2013, s. 22, 88-89, 99). Aktarım etkinlikleri *sözlü dil aktarımı* (eş zamanlı, ardıl, resmî olmayan sözlü çeviri

vb.) ve *yazılı dil aktarımı* (harfiyen yapılan çeviri, edebî çeviri, özetleme vb.) olmak üzere iki ana başlık altında örneklendirildiği görülmektedir (TELC, 2013, s. 88). AOÖÇ’de örneklendirilen bu etkinlik türlerinden yola çıkılarak aktarım etkinliklerinin sözlü ve yazılı çeviri için bir üst terim olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle, 2001 yılında yayımlanan metinde yer alan örnek etkinliklerden hareketle North ve Picardo’ya (2016, s. 6) göre birçok kişi aktarım etkinliğini, genellikle bir metinde verilen bilgilerin iletilmesi ve bir tür sözlü ve yazılı çeviri şeklinde basit bir hale getirerek yalnızca diller arası aktarımla ilişkilendirme eğilimindedir. Ancak aktarım etkinliklerini sadece yazılı ve sözlü çeviri etkinlikleriyle ilişkilendirmek indirgemeci bir bakış açıdır. Ayrıca, aktarımı, bilginin bir dilden diğer bir dile iletilmesi şeklinde tek bir boyutla sınırlamak da basit olacaktır (North ve Piccardo, 2016, s. 13). Alanyazında aktarım ve çeviri etkinliklerinin birbirinden farklı olduğu birçok çalışmada vurgulanmıştır. (Bohle, 2014; Dendrinis, 2006; Hallet, 2008; Kolb, 2008).

Rössler ve Reimann’a (2013, s. 12) göre yabancı dil derslerinde aktarım etkinliğiyle sözlü ve yazılı iletişim durumlarında gayriresmî, günlük ve profesyonel olmayan bir etkinlik türü anlaşılmaktadır. Königs’e (2015, s. 36) göre çeviri etkinliklerinin aksine aktarım etkinliklerinin odak noktası metnin biçim veya işlevinin değişmezliği değil yalnızca içeriğin sabit kalmasıdır. Aktarımı çeviriden farklı kılan diğer bir nokta ise aktarım etkinliklerinde dil kullanıcılarına çeviri etkinliklerinin aksine *her zaman durum, muhataplar gibi bağlam bilgilerine* yer verilmesidir (Pfeiffer, 2013, s. 49). Eş zamanlı ve ardıl çeviri gibi harfi harfine ve edebi çevirinin profesyonel bir eğitim gerektirdiğinden yabancı dil öğretiminde bir hedef olmaması gerektiği vurgulanmaktadır (Caspari, 2008, s. 60). Aktarım ve çeviri etkinlikleri arasındaki farklılıklar Tablo 1’de farklı açılardan karşılaştırılmıştır.

Yazılı/Sözlü Çeviri	Aktarım
<p>Doğruluk Kaynak dille hedef dilin tam olarak örtüşmesi beklenir. Diller arası sapma kabul edilmez. Teknik dil kullanımını gerektirebilir.</p>	<p>Doğruluk Ana içerik veya ileti anlamsal olarak uygun aktarılır. İletişimsel eş değerlik korunmalıdır. Biçimsel doğruluk daha az önemlidir.</p>
<p>Terminoloji tutarlılığı Çeviri kalitesi ve tutarlılığı için terimler net bir şekilde tanımlanır.</p>	<p>Alıcı odaklı İçerik, alıcı odaklı biçimde aktarılır bu nedenle aktaran tarafından eklemeler, çıkarmalar veya açıklamalar yapılabilir.</p>
<p>Profesyonellik Ana dili hedef dil olan çevirmenler tarafından yapılması idealdir. Birçok bilgi ve becerinin bir arada kullanımını gerektirir: iyi derece kaynak ve hedef dil bilgisi, yorumlama becerisi, satır aralarını okuyabilmek için dil anlayışı.</p>	<p>Uygulama odaklı Genellikle günlük yaşam durumlarında iletişimsel etkinliklerde kullanılır: birine bir şey açıklamak, yardım isteme/etme, bir şeye dikkat çekmek vb.</p>
<p>Yabancı dil öğretimi ve günlük yaşamla ilişkisi Yabancı dil öğretimiyle ve günlük yaşamla ilişkisi yoktur.</p>	<p>Yabancı dil öğretimi ve günlük yaşamla ilişkisi Yabancı dil öğretiminin ve günlük yaşamın bir parçasıdır. Günlük yaşam durumlarında iletişim odaklıdır.</p>
<p>Yardımcı araçlar Teknik sözlükler, bilgisayar programları, teknolojik araçlar vb.</p>	<p>Gerçekleşme şekli Ardıl, not alma, açıklama/bilgi isteme, anlam oluşturma vb.</p>

Tablo 1: Aktarım ve çeviri arasındaki farklar (Bohle, 2014; Hallet, 2008’den uyarlanmıştır.)

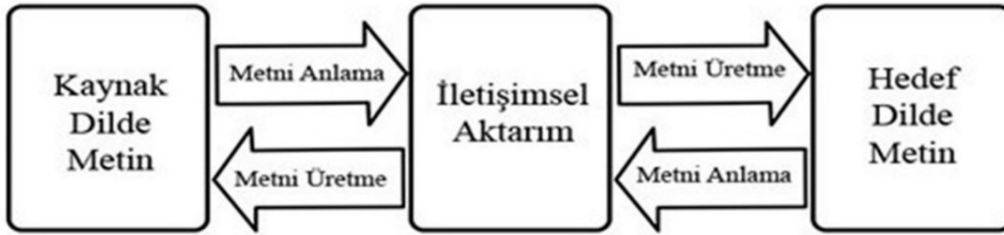
Aktarım etkinliklerinde sözlü veya yazılı çeviride olduğu gibi metnin biçimsel doğruluğu önemli değil metnin anlamına uygun olarak yeniden üretilmesi veya iletişimsel amacına uygun şekilde metnin

anlaşılabilirliğine dikkat ederek aktarmak önemlidir. Bu nedenle aktarımın etkinliklerinin başarısı *doğruluktan daha çok, uygunluk ve anlaşılabilirlik* (Seidlhofer, 2003, s. 12), *içerik açısından açık ve iletişimsel olarak uygunluk* (Kolb, 2008, s. 13), *dilsel eş değerlilik yerine iletişimsel eş değerlilik* (Hallet, 2008, s. 5) boyutlarıyla değerlendirilir.

Tamamlayıcı Cilt'te (Avrupa Konseyi, 2020, s. 102–104) ise çevirinin hâlâ aktarım etkinliklerinin bir parçası olarak kabul edildiği görülmektedir. *Metin Aktarımı* başlığı altında geliştirilen ölçekler arasında dil seviyelerine göre *Bir Metni Çevirme (yazılı ve sözlü)* tanımlayıcı ölçeğinin geliştirildiği görülmektedir. Bu ölçekle birlikte aktarım etkinliklerinin çeviri etkinliklerinden tamamen ayrılarak AOÖÇ'de (Avrupa Konseyi, 2001) yer alan belirsizliğin giderildiği söylenebilir.

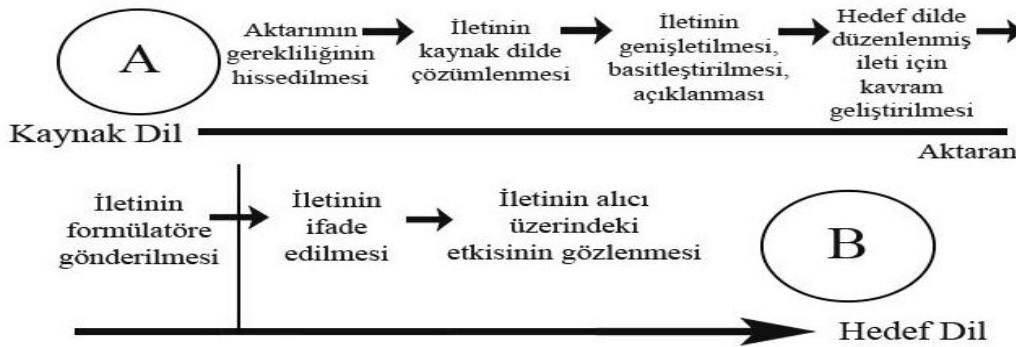
Aktarım modelleri

Alanyazında özellikle dil etkinliği olarak aktarım etkinliklerinin ilk kez AOÖÇ'de yer almasından sonra aktarım sürecini farklı açılardan ele alan bazı modeller geliştirildiği görülmektedir. Hallet (2008) tarafından geliştirilen modelde aktarım süreci, iletişim açısından ele alınarak dairesel bir döngü şeklinde betimlenmiştir (bkz. Şekil 2). Döngünün solunda *hedef dilde metinler*, sağında *kaynak dilde metinler* yer almaktadır. Kaynak dilde metni anlama ve hedef dilde metin üretme oklarıyla aktarımın iletişimsel yönü betimlenmiştir.

Şekil 2: İletişimsel aktarım süreci (Hallet, 2008, s. 4'ten uyarlanmıştır.)

Şekil 2'de görüldüğü gibi modelde aktarım için algılama (metni anlama) ve üretim becerilerinin (metin üretme) kullanımını gerektiren iki yönlü bir süreç söz konusudur. Diğer bir ifadeyle modelde hedef dilden kaynak dile veya kaynak dilden hedef dile, diller arası aktarım süreci açıklanmıştır. Hallet (2008), tarafından geliştirilen diğer bir model ise aktarım süreci bilişsel açıdan ele alınmaktadır. Modelde, aktarım süreci A kişisinden/aktarandan (kaynak dilden) B kişisine/alıcıya (hedef dile) gerçekleşen tek yönlü bir süreç olarak betimlenmektedir.

Şekil 3: Aktarım etkinliklerinin bilişsel yönü (Hallet, 2008, s. 6-7'den uyarlanmıştır.)

Şekil 3'te görüldüğü gibi aktarım süreci iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşama; aktarımın gerekliliğinin hissedilmesi, iletinin kaynak dilde çözümlenmesi, iletinin genişletilmesi, basitleştirilmesi, azaltılması veya açıklanması, hedef dilde iletinin değiştirilmiş şekli için taslak oluşturma ve düzenlenen iletinin formülâtöre aktarılması basamaklarından oluşmaktadır. İkinci aşama ise formülâtöre aktarılan iletinin yazılı/sözlü şekilde ifade edilmesi ve hedef metnin alıcı üzerindeki etkisinin gözlemlenmesi basamaklarından oluşmaktadır. Sarter (2010, s. 86–87) ise geliştirdiği modelde aktarım sürecinin merkezine kültürlerarası durumları almıştır. Modelde, aktarım sürecinde aktaran ve alıcının kültürünün, dilinin, dil kullanımının, kişiliğinin ve amacının etkili olduğu belirtilmektedir. Kolb (2011, s. 182) tarafından geliştirilen modelde ise aktarım, aktaran ve alıcı arasında kaynak dilden hedef dile veya tam tersi şekilde gerçekleşen bir süreç olarak betimlenmiştir. Modelde aktarım sürecinde kaynak ve hedef kültür, aktarımın bağlamı ve aktaranın niyeti gibi unsurların etkili olduğu vurgulanmıştır. Caspari (2013, s. 39) tarafından geliştirilen model aktarım sürecini yer, zaman, durum ve kültürlerarası özellikler bağlamında ele almış ve diğer modellerden farklı olarak aktarım sürecinde algılanan ve üretilen metinlerin türü, içeriği, tarz/söylem biçimi ve niyeti gibi özellikleri listelenmiştir.

Aktarım etkinlikleri

Tamamlayıcı Cilt'te aktarım etkinlikleri *metin aktarımı*, *kavram aktarımı* ve *iletişim aktarımı* olmak üzere üç ana başlıkta ele alınmıştır (Avrupa Konseyi, 2020, s. 90). Metin aktarımı, dilsel etkinlikleri; kavram aktarımı, kişilerarası ve bilişsel etkinlikleri; iletişimsel aktarım ise kişilerarası etkinlikleri içermektedir. Çalışmanın bu bölümünde dilsel etkinlikleri içeren metin aktarımı başlığı altında geliştirilen ölçekler ve bu ölçekler için geliştirilen örnek tanımlayıcılar temel düzeyden (A1-A2) ileri düzeye (C1-C2) doğru örneklendirilerek ele alınacaktır.

Metin aktarımı etkinliklerinin temel amacı dil kullanıcılarının anladığı metinleri, bunları anlamayan veya anlamlandıramayan kişilere kendi sözleriyle iletmektir. Bu etkinlikler, genellikle dilsel, kültürel, anlamsal veya teknik engeller nedeniyle metinleri anlamlandıramayan diğer kişilere metinlerin içeriğini iletmeyi içerir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 91). Ayrıca ölçeklerde, yer alan örnek tanımlayıcılarda metin kavramıyla bilgi ve mesaj içeren her türlü yazılı, sözlü, işitsel, görsel, işitsel-görsel her türlü metinler kastedilmektedir. Metin aktarımı başlığı altında geliştirilen tanımlayıcı ölçekler şu başlıklardan oluşmaktadır:

- Belirli bilgiyi aktarma,
- Verileri açıklama,
- Metin işleme,
- Yazılı bir metni çevirme,
- Not alma (Dersler, seminerler, toplantılar vb.),
- Yaratıcı metinlere kişisel görüş bildirme (Edebiyat dâhil),
- Yaratıcı metinlerin analizi ve eleştirisi (Edebiyat dâhil).

Belirli bilgiyi aktarma (sözlü ve yazılı) ölçeği, hedef metinden (yazılı veya sözlü) doğrudan ilgili olan belirli bilgi parçalarının alınarak başkasına iletilmesini ifade eder (North ve Piccardo, 2016, s. 28). Bu nedenle, dil kullanıcılarından metinlerin tamamını anlamaları yerine metinde geçen belirli bilgiye odaklanmaları beklenilmektedir. Metinden istenilen bilgiler tarayarak okuma veya seçici dinleme stratejisi kullanılarak bulunur, aktarılacak olan dile dönüştürülür ve karşı tarafa aktarılır. Bu ölçek için

geliştirilen örnek tanımlayıcılar göz önünde bulundurulduğunda dil kullanıcılarından; yazılı veya sözlü metinlerden yer, fiyat, zaman, kişi gibi bilgileri aktarmaları, yönergeleri ve talimatları aktarmaları, rehber ve broşür gibi bilgilendirici metinlerden, yazışmalardan veya makaleler, raporlar vb. gibi daha uzun, karmaşık metinlerden belirli ve ilgili bilgileri anlayarak karşı tarafa aktarmaları beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 94–95).

Verileri açıklama ölçeği, sayısal bilgilerin (grafikler, diyagramlar, tablolar şemalar, afiş, şekil, sunu vb.) yazılı veya sözlü bir metin haline dönüştürülmesini ifade eder (Avrupa Konseyi, 2020, s. 96). Bu bağlamda dil kullanıcılarından önce görselleri okumaları, anlamaları ve yorumlamaları sonra yazılı veya sözlü olarak görsellerin içeriğini aktarmaları beklenmektedir. Bu ölçek için geliştirilen tanımlayıcılar incelendiğinde dil kullanıcılarından; bildikleri konular hakkında hazırlanan görselleri (akış çizelgeleri, hava durumu çizelgeleri, grafikler vb.) tanımlamaları, görsellerdeki eğilim ve değişimleri sunmaları, yorumlamaları ve grafiksel olarak sunulan ampirik verilerden konuyla ilgili göze çarpan noktaları seçerek açık ve hatasız biçimde yorumlamaları beklenmektedir.

Metin işleme ölçeği, kaynak metinde yer alan bilgi ve/veya fikirleri anlamayı ve daha sonra bunları genellikle daha detaylı bir biçimde, duruma ve bağlama uygun bir şekilde yeniden düzenleyerek yazılı veya sözlü bir metne aktarmayı içerir (North ve Piccardo, 2016, s. 28). Bu nedenle dil kullanıcılarından, ayrıntılı okuma veya dinleme yaparak metnin tamamını anlamaları beklenmektedir. Örnek tanımlayıcılarda dil kullanıcılarından temel düzeyde metinlerden belirli bilgilerin veya ana fikirlerin aktarmaları, orta ve ileri düzeyde metinleri özetlemeleri ve açıklamaları beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 99–101).

Yazılı Metni Çevirme ölçeği yazılı bir metnin yazılı/işaret dili veya sözlü çevirisi olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Metin çevirilerinde basit metinlerden (posterler, programlar, broşürler, ilanlar, yönergeler vb.) rutin günlük bilgilerin kabaca ve basit cümlelerle çevirisi, orta seviyeden ileri seviyeye doğru daha karmaşık metinlerin akıcı, doğru ve anlaşılabilir şekilde çevirisi önemlidir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 104).

Not Alma (Dersler, Seminerler, Toplantılar vb.) ölçeği, akademik ve profesyonel yaşamda önemli olan temel bilgileri kavrama ve tutarlı notlar yazma becerisi ile ilgilidir. Dil kullanıcılarının izlediği veya dinlediği metinleri aldığı notlar yardımıyla arkadaşlarına aktarması en çok karşılaşılan not alma etkinliğidir. Bu ölçek için geliştirilmiş örnek tanımlayıcılar göz önünde bulundurulduğunda dil kullanıcılarından; basit notlar tutmaları, talimatları not almaları, önemli noktaları liste halinde not almaları, doğru ve tutarlı notlar almaları, karmaşık ve soyut konularda ilgili bilgileri seçebilmeleri, soyut kavramlar ve fikirler arasındaki ilişkileri yakalamak için seçici olarak not alabilmeleri beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 105).

Yaratıcı metinlere kişisel görüş bildirme (Edebiyat dâhil) ölçeğinde ifade edilen metinler *boş zaman etkinliği olarak okuma etkinliğinin* temel kaynağı olarak görülmektedir. Yaratıcı metinler sadece edebiyatla veya yazılı metinlerle sınırlı değildir. Filmler, tiyatrolar, resitaller, çok yönlü kurgular, hayal gücü ve kültürel öneme sahip eserler diğer yaratıcı metin türlerinden sadece birkaçı olarak kabul edilmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 105). İzlenen bir film, dizi ve tiyatro gibi gösterimler; okunan bir hikâye, öykü ve roman gibi edebi metinler hakkında konuşma yabancı dil öğretiminde en çok karşılaşılan yaratıcı metinlere kişisel görüşme bildirme etkinlikleri arasında sıralanabilir. Yaratıcı metinlere kişisel yanıt verme; etkileşim, yorumlama, analiz etme ve değerlendirme olmak üzere dört farklı şekilde yapılabilir. Bu ölçek için geliştirilmiş örnek tanımlayıcılar göz önünde bulundurulduğunda

dil kullanıcılarından; metinde neleri sevdiklerini veya sevmediklerini, metin hakkında duygularını ve düşüncelerini ifade etmeleri, metinde neleri ilginç bulduklarını söyleyebilmeleri, metinde geçen karakterleri tanımlamaları ve kendilerini özdeşlendirdikleri karakterleri söylemeleri, kendi deneyimleriyle metinde yer alan görüşleri/olayları ilişkilendirmeleri, duygularını ve düşüncelerini metinle ilişkilendirmeleri ve metni bir bütün olarak veya bazı yönleriyle yorumlamaları beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 106–107).

Yaratıcı metinlerin analizi ve eleştirisi (edebiyat dâhil) ölçeği, bir metindeki olayların önemini, aynı temaların farklı metinlerde ele alınmasını, bunlar arasındaki diğer bağlantıları, bir metnin gelenekleri ne ölçüde takip ettiği metnin bir bütün olarak veya eleştirel bakış açısıyla değerlendirmesini içerir. Analiz edilen yönler; bir romandaki olayların önemini, aynı temaların farklı eserlerde ele alınışı ve bunlar arasındaki diğer bağlantıları, bir eserin gelenekleri ne ölçüde takip ettiği ve eserin bir bütün olarak daha genel bir değerlendirmesini içerir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 107). Bu ölçek için geliştirilen örnek tanımlayıcılarda dil kullanıcılarından ana tema ve karakterleri tanımlamaları, metnin en önemli bölümlerini ve olaylarını anlatmaları ve olayların önemini ve aralarındaki bağlantıları açıklayabilmeleri, farklı metinleri karşılaştırmaları, metin hakkında gerekçeleriyle görüş bildirmeleri, metin türünün geleneklerine ne ölçüde uyduğunu değerlendirmeleri ve metni farklı açılardan eleştirmeleri beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 107–108).

Metin aktarımı başlığı altında geliştirilen ölçeklerde yer alan tüm tanımlayıcılarda yer alan etkinliklerin aynı dilde veya farklı dillerde, aynı dilin iki çeşidi, aynı çeşitten iki söyleyiş biçimi veya bunların herhangi bir birleşiminde yapılabileceği belirtilmiştir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 107). Çünkü aktarım etkinliklerinde dil kullanıcıları aktarımın bağlamına bağlı olarak kişiler arasında, metinler arasında, söyleyiş biçimleri arasında ve diller arasında etkinliklerde bulunmak zorunda kalabilirler (Avrupa Konseyi, 2020, s. 126). Bir metni aktarma başlığı altında yer alan ölçeklerde bulunan örnek tanımlayıcılarda görüldüğü gibi daima bilginin alındığı bir kaynak metin ve aktaran tarafından üretilen ve yukarıda ele alınan yedi etkinlik türünden biriyle karşı tarafa aktarılan hedef metin yer almaktadır. Bu nedenle metin aktarım etkinliklerinin iletişimsel bir eylem gerektirdiği söylenebilir. Metin aktarımında dil seviyelerine göre metin kullanımında; kısa ve basit metinlerden uzun ve zor metinlere, bilinen konulardan bilinmeyen konulara, görevler açısından; basit görevlerden zor görevlere doğru bir yönelim söz konusudur. Temel düzeyde dil kullanıcılarının aktarım etkinliklerinde basit hatalar yapması kabul edilirken orta ve ileri düzeyde daha doğru ve tutarlı metin üretmeleri beklenmektedir. Metin aktarımı etkinliklerinde dil kullanıcıları metnin anlaşılmasından yeniden üretilmesine kadar bazı stratejilerden yararlanılır.

Aktarım stratejileri

Aktarım stratejileri, metnin anlaşılmasından, yeniden düzenlenmesi ve karşı tarafa iletilmesine kadar dil kullanıcılarının aktarım etkinliklerinin etkinliğini artırmak için başvurdukları tekniklerdir. Dil kullanıcıları metni anlama aşamasında kaynak metindeki aktarım için gerekli olan bilgiyi tespit etmesi ve seçmesi; metnin yeniden düzenlenmesi aşamasında aktarımda bulunacak bilginin hedef dilde veya aynı dilde aktarım için hazır duruma getirilmesi; metnin iletilmesi aşamasında ise açıklama, örnekleme, farklı şekilde ifade etme gibi birçok stratejiye başvurabilirler. Kieweg (2008, s. 8) aktarım bağlamında kullanılacak stratejileri; *kelime düzeyinde*, *söz dizimi düzeyinde*, *içerik düzeyinde* ve *dilsel olmayan, somut veya durumsal yardımcı* olmak üzere dört başlık altında ele almaktadır. *Kelime düzeyinde* kullanılabilecek stratejiler; zıt, eş ve yakın anlamlı kelimeleri kullanma, kelimeyi açıklama, örnekler yoluyla kelimeyi açıklama, üst terim kullanma, ödüncleme kelime kullanma, teknik kelimelerin yerine

günlük yaşamda sık sık kullanılan kelimeleri tercih etme olarak sıralanabilir. *Söz dizimi düzeyinde* ise daha basit cümle yapılarını tercih etme, cümleleri basitleştirme, karmaşık cümleleri iki cümleyle ifade etme; *içerik düzeyinde* ise aktarılacak metinden gerekli görülen yerleri seçme, ilgisiz bölümleri çıkarma, metni yeniden düzenleme kullanılabilecek stratejiler arasında sıralanabilir. Jest, mimik, vücut dili, objeler, çizimler, taslaklar, tablolar ve grafikler de *dilsel olmayan, somut veya durumsal yardımcılarına* örnek olarak verilebilir. Schöpp (2013, s. 9) ise aktarım sürecinde dil kullanıcılarının kullanabilecekleri stratejileri şu şekilde sıralamaktadır:

- Metnin iletişimsel amacını tespit etme,
- Önemsiz bilgileri temel bilgilerden ayırt etme ve metni ana içeriğine indirgeme,
- Dil yapılarını basitleştirme,
- Dilsel olmayan yardımcıları kullanma,
- Anlama uygun sözlü aktarımda herhangi bir belirsizlik durumu söz konusu olduğunda açıklama isteme,
- İlgili bilgileri hedef dilde özetleme (durum ve muhabata uygun şekilde),
- Kaynak dildeki dilsel yapıları gerektiğinde basitleştirme (kendi kelimeleriyle ifade etme),
- Bilinmeyen kelimeleri açıklama tekniklerine başvurma,
- Ek bilgi isteme,
- Farklı materyaller kullanma,
- Dünya bilgisinin yanı sıra dilsel, sosyokültürel ve tematik bilgiyi dâhil etme ve kullanma,
- Kaynak ve hedef dilde metinlerin içeriğini ve uyumunu gözden geçirme,
- Üretilen metni gözden geçirme.

Tamamlayıcı Cilt'te (Avrupa Konseyi, 2020, s. 117–121) ise aktarım stratejileri *yeni bir kavramı açıklama stratejileri* ve *bir metni basitleştirme stratejileri* olmak iki ana başlık altında ele alındığı görülmektedir. *Yeni bir kavramı açıklama stratejileri* için geliştirilen tanımlayıcı ölçekler şu başlıklardan oluşmaktadır: *Önceki bilgilerle bağlantı kurma, dili uyarlama ve karmaşık bilgileri bölümlere ayırma. Önceki bilgilerle bağlantı kurma* stratejisinde dil kullanıcıları, yeni bilgileri karşılaştırmalar yaparak, alıcının hâlihazırda bildiği bilgiyle ilişkilendirerek veya alıcının önceki bilgilerini harekete geçirmesine yardımcı olarak açıklayabilir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 118). Önceki bilgilerle bağlantı kurma ölçeği altında geliştirilen örnek tanımlayıcılarda dil kullanıcılarından; ön bilgileri harekete geçirmeye teşvik etmek için sorular sormaları, yeni ve önceki bilgiler arasında karşılaştırma ve/veya bağlantı kurmaları, örnekler ve tanımlar vermeleri, bilinen bir kavramla karşılaştırarak açıklama yapmaları beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 119–120). *Dili uyarlama* ölçeği ise dil kullanıcılarının bir metnin içeriğini farklı bir tür ve düzenden yeni bir metne dönüştürmek için dil, üslup ve/veya söyleyiş biçimi kullanımında değişikliklere ihtiyaç duyduğu durumlarda metni açıklama, uyarlama, teknik terminoloji açıklama, metni alıcıya daha açık ve anlaşılır duruma getirme süreçlerini kapsar (Avrupa Konseyi, 2020, s. 118). Bu bağlamda dil kullanıcılarından metni farklı şekillerde ifade etme, açıklama ve metni farklı şekillerde uyarlamaları beklenmektedir. *Karmaşık bilgileri ayırma ölçeği* ise karmaşık bilgiler içeren metinlerin bileşenlerine ayırarak metnin bütününe daha anlaşılır hale getirilmesiyle ilgilidir. Bu bağlamda dil kullanıcılarından metni anlamlı parçalara bölmeleri, metinde geçen fikirleri veya talimatları madde işareti olarak sunmaları; her bir farklı fikrin ana noktalarını ayrı ayrı sunmaları beklenmektedir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 118–120).

Tamamlayıcı Cilt'te aktarım stratejileri altında ikinci ana başlık *bir metni basitleştirme stratejileridir* ve bu başlık altında *yoğun bir metni genişletme* ve *bir metni düzene sokma* olmak üzere iki tanımlayıcı ölçek geliştirilmiştir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 121). *Yoğun bir metni genişletme* ölçeği algılanan metinlerin yardımcı bilgiler, örnekler, ayrıntılar, arka plan bilgileri, akıl yürütme ve açıklayıcı yorumlar yoluyla genişletilmesiyle ilgilidir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 121). Bu ölçek için geliştirilen örnek tanımlayıcılarda dil kullanıcılarından metinleri; örnekler vererek, tekrarlarından yararlanarak, farklı şekillerde farklı kelimelerle anlatarak, görsel yardımcıları ekleyerek, açıklayıcı yorumlarda bulunarak genişletmeleri beklenmektedir. *Bir metni düzene sokma* ölçeği ise bir önceki ölçeğin aksine metinde yer alan tekrarların ve konuyla ilgili olmayan bilgilerin atılmasıyla ilgilidir. Bununla birlikte metnin önemli noktalarını vurgulamak, metinden sonuçlar çıkarmak veya bunları karşılaştırmak için metnin yeniden gruplandırılmasını da içerebilir (Avrupa Konseyi, 2020, s. 121). Bu bağlamda dil kullanıcılarından, metinde ilgili ve ilgisiz bilgileri tespit etmeleri, önemli bilgileri vurgulaması, tekrarları çıkarması, önemli cümlelerin tespit edilmesi, dinleyiciyi ilgilendiren bilgilerin yeniden düzenlenmesi beklenmektedir.

Kieweg (2008) yazılı bir metnin aktarım sürecinde metin üzerinde kullanılacak stratejileri metnin bilgi parçalarını tanımlama, metnin zor bölümlerini belirleme ve metni sunma olmak üzere üç ana başlık altında ele alarak her bir başlık altında dil kullanıcıları için şu önerilere yer vermiştir:

- *Metnin bilgi parçalarını tanımlama:* Metinde yer alan önemli paragrafları belirleyin (kim, ne, ne zaman, nerede, niçin, nasıl), metinden ilgisiz bilgileri çıkarın.
- *Metnin zor bölümlerini belirleme:* Bilmediğiniz kelimelerin altını çizip ve anlamlarını sözlükten bulun, metnin zor kısımlarını basitleştirin: teknik terimleri günlük dilde kullanılan kelimelerle değiştirin, anlamına uygun şekilde başka sözcüklerle ifade edin veya özetleyin, edilgen yapılarıdaki paragrafları etken yapıya dönüştürerek yeniden düzenleyin.
- *Metni sunma:* Aktarmak istediğiniz bilgiyi belirleyin. Gereksiz bilgileri kullanmayın, eğer aktarılan metnin anlaşılmasını kolaylaştırıyorsa metindeki bilgilerin sunuş sırasını değiştirin, teknik jargonları açıklayın, gerekliyse kültürel arka planda bilgiler ekleyin.

Sonuç ve öneriler

AOÖÇ'de sözlü ve yazılı çeviri etkinlikleriyle örneklendirilen aktarım etkinlikleri, Tamamlayıcı Cilt'le birlikte daha geniş ve kapsamlı bir biçimde açıklanmıştır. Dilsel etkinlikleri içeren metin aktarım etkinlikleri için yedi farklı ölçek geliştirilmiş ve her bir ölçek için örnek tanımlayıcılar hazırlanmıştır. Bu değişiklikler ile dilsel aktarım etkinliklerinin kapsamının net olarak belirlendiği, örnek tanımlayıcılarla uygulanabilir ve ölçülebilir hale geldiğini görülmektedir.

Eylem odaklı yaklaşımın benimsediği AOÖÇ'de dil kullanıcıları/öğrencileri sosyal aktörler olarak tanımlanmaktadır. Sosyal aktörlerden aktarım etkinlikleri ve stratejilerini kullanarak iletişim sürecinde dilsel, kültürel, sosyal vb. farklılıklardan dolayı karşılaşılan engellerin üstesinden gelmesinin, iletişim sürecini kolaylaştırmasının ve iletişim çatışmalarında arabulucu roller üstlenmesinin beklenildiği görülmektedir.

Metin aktarımı etkinliklerinde dil kullanıcılarından kaynak metinden bilgileri seçmesi, iletişimin amacına uygun şekilde yeni bir metne dönüştürmeleri (aynı dilde veya farklı dilde) ve üretilen metni alıcıya aktarmaları beklenmektedir. Kaynak metinden hedef metne doğru gerçekleşen metin aktarımı etkinliklerinde algılama, üretim ve çoğu zamanda etkileşim etkinliklerinin bir arada kullanılması gerekmektedir. Metin aktarımı etkinliklerinde dil kullanıcılarından hedef metin üretmeleri beklenir. Bu metinler; metinden belirli bilgilerin aktarımı, metnin yorumlanması, özetlenmesi, not alınan bir metnin aktarımı, bir metni çeviri gibi yedi başlık altında ele alınan metin aktarım etkinliklerinden bir tanesinde

üretir. Metin aktarım etkinliklerinde dil kullanıcılarında metinleri birebir çevirmeleri (diller arası aktarım), metinlerin içeriğini, tarzını, söyleyiş biçimine sadık kalarak eksiksiz bir şekilde iletmek söz konusu değildir. Aksine, dil kullanıcılarının metnin içeriğini iletişimi kolaylaştırmak için muhatabına ve duruma uygun şekilde metnin iletişimsel eş değerliliğini koruyarak içeriğini, üslubunu ve söyleyiş biçimini uyarlayarak ilemesi söz konusudur. Bu nedenle aktarım etkinliklerinin hem alıcı hem de üretici düzeyde iletişimsel eylem gerektirdiği söylenebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan birçok etkinlik Tamamlayıcı Cilt'te geliştirilen örnek tanımlayıcılardan yararlanılarak aynı dilde metin aktarımı etkinlikleri için uyarlanabilir. Ancak, farklı ana dillere sahip öğrencilerin bir arada Türkçe öğrendiği sınıflarda hedef dil Türkçeden ana dile veya ana dilden Türkçeye yapılacak metin aktarımı etkinliklerinin uygulanması daha zor olabilir. Ders kitaplarında yer alan farklı konuları öğrencilerin ana dilinde araştırmaları ve bunları Türkçe aktarmaları beklenebilir. Bu bağlamda özellikle kültürel unsurların söz konusu konularda öğrencilerden kendi kültürü hakkında ilgili konuyla araştırma yapması ve konu hakkındaki bilgileri Türkçe aktarması, öğrenciler arasında kültürlerarası farkındalığın ve bilincin oluşturulmasında ve kültürlerarası iletişimsel yeterliğin kazandırılmasında yararlı olabilir. Aktarım etkinliklerinin hazırlanmasında şu noktalar göz önünde bulundurulmalıdır: etkinlik türü (belirli bilgiyi açıklama, verileri açıklama, not alma vb.), dil seviyesi, dil seviyesi için örnek tanımlayıcılar, öğrenme alanı (kişisel, kamu, mesleki ve eğitim), etkinlik dili (diller arası, aynı dilde), metin seçimi (menü, broşür, rehber vb.) ve aktarım stratejileri.

Tamamlayıcı Cilt'te aktarım etkinlikleri için hazırlanan ölçeklerde yer alan örnek tanımlayıcılar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde, ders kitaplarında ve seviye tespit sınavlarında kullanılacak aktarım etkinlikleri için bir rehber olarak kullanılabilir. Sonuç olarak AOÖÇ yabancı dil öğretimi için öneriler içeren bir başvuru metnidir ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz konusu ölçeklerde yer alan *yapabilirim* tanımlayıcılarından öğrencilerin seviyelerine, ilgilerine ve ihtiyaçlarına uygun olanlar seçilerek aktarım etkinlikleri hazırlanabilir.

Kaynakça

- Abel, A. (2020). Brücken bauen: Skalen zur Mediation im Begleitband zum GeR. Deutsch als Fremdsprache Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Faches Deutsch als Fremdsprache, 3, 131–142.
- Alderson, C. C. (2007). The CEFR and the need for more research. Modern Language Journal, 91(4), 629–663.
- Avrupa Konseyi (2001). Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Strasbourg: Cambridge University Press.
- Avrupa Konseyi (2018). Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors. Strasbourg: Council of Europe.
- Avrupa Konseyi (2020). Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment – companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Bärenfänger, O., Harsch, C., Tesch, B. ve Vogt, K. (2019). Reform, Remake, Retusche? - Diskussionspapier der Deutschen Gesellschaft für Fremdsprachenforschung zum Companion to the CEFR (2017). Zeitschrift für Fremdsprachenforschung, 30(1), 7–13.
- Bohle, F. (2014). Sprachmittlung im Fremdsprachenunterricht: Mit Anwendungsbeispielen für den Spanischunterricht. Hamburg: Diplomica Verlag GmbH.

- Byram, M. (2007). Languages and cultures in contact. I. Lakić ve N. Kostić (Ed.), *Plurilingual, Multilingual, Pluricultural, Intercultural and Mediation Some 'European' Concepts for Discussion içinde* (ss. 12–17). Podgorica: Institut za strane jezike.
- Caspari, D. (2008). Didaktisches Lexikon. Sprachmittlung. *Praxis Fremdsprachenunterricht*, 5, 60.
- Caspari, D. (2013). Sprachmittlung als kommunikative Situation. Eine Aufgabentypologie als Anstoß zur Weiterentwicklung eines Sprachmittlungsmodells. D. Reimann ve A. Rössler (Ed.), *Sprachmittlung im Fremdsprachenunterricht içinde* (ss. 27–43). Tübingen: Narr Verlag.
- Chiappini, R. ve Mansur, E. (2021). *Activities for mediation building bridges in the ELT classroom*. Stuttgart: Delta Publishing.
- Coste, D. ve Cavalli, M. (2015). Education, mobility, otherness. The mediation functions of schools. Strasbourg: Council of Europe.
- De Florio-Hansen, I. (2008). Sprachmitteln. Überlegungen zur Mediation im Fremdsprachenunterricht. *Praxis Fremdsprachenunterricht*, 5, 3–8.
- Dendrinou, B. (2006). Mediation in communication, language teaching and testing. *Language*, 22, 9–36.
- Deygers, B. (2019). The CEFR companion volume: between research-based policy and policy-based research. *Applied Linguistics*, 1–7. doi:10.1093/applin/amz024
- Foley, J. A. (2019). Issues on assessment using CEFR in the region. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 12(2), 28–48.
- Hallet, W. (2008). Zwischen Sprachen und Kulturen vermitteln. Interlinguale Kommunikation als Aufgabe. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch*, 93, 2–7.
- Herdman, E. A. (2006). Çev. Z. Dörtbudak. Derleme makale yazımında, konferans ve bildiri sunumu hazırlamada pratik bilgiler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 2–4.
- Kieweg, W. (2008). Sprachmittlungsstrategien anwenden. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch*, 93, 8–10.
- Kirstein, R. (2019). Mediation – a Great! way to Enjoy it. *Klett Tips Sprachenservice Erwachsenenbildung*, 68, 5–7.
- Kolb, E. (2008). “Almabtrieb” is something like a cattle drive: Sprachmittlungskompetenz systematisch schulen. *Der fremdsprachliche Unterricht Englisch*, 93, 11–19.
- Kolb, E. (2011). Wie stuft und prüft man Sprachmittlung? Einige Fragen und Antworten aus Forschung und Unterrichtspraxis. *Zeitschrift für Fremdsprachenforschung*, 22(2), 177–194.
- Königs, F. (2007). Übungen zur Sprachmittlung. K.-R. Bausch, H. Christ ve H.-J. Krumm (Ed.), *Handbuch Fremdsprachenunterricht içinde* (ss. 325–332). Tübingen: Narr Francke.
- Königs, F. (2015). Sprachen lernen - Sprachen vermitteln: Warum das eine nicht ohne das andere geht. M. Nied Curcio, P. Katelhön ve I. Bačić (Ed.), *Sprachmittlung-Mediation - Mediazione linguistica: Ein deutsch-italienischer Dialog (Sprachen lehren-Sprachen lernen; 1) içinde* (ss. 29–40). Berlin: Frank & Timme.
- MEB. (2009). Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme-değerlendirme. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- North, B. (2007). The CEFR illustrative descriptor scales. *The Modern Language Journal*, 91(4), 656–659.
- North, B. (2016). Developing CEFR illustrative descriptors of aspects of mediation. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 3(2), 132–140.
- North, B. ve Piccardo, E. (2016). Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR. Strasbourg: Council of Europe.

- Özbal, B. (2020). 2020 diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi tamamlayıcı cilt: güncellenen ve eklenen tanımlayıcı ölçekler. K. O. Gül, B. Kurt ve C. C. Çakmakcı (Ed.), IV. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu içinde (ss. 519–531). Ankara: IfWT.
- Pfeiffer, A. (2013). Was ist eine sinnvolle Sprachmittlungsaufgabe? Ein Instrument zur Evaluation und Erstellung von Aufgaben für den Fremdsprachenunterricht. D. Reimann ve A. Rössler (Ed.), Sprachmittlung im Fremd-sprachenunterricht içinde (ss. 44–65). Tübingen: Narr Verlag.
- Piccardo, E., North, B. ve Goodier, T. (2019). Broadening the scope of language education: mediation, plurilingualism, and collaborative learning: the CEFR companion volume. Journal of E-Learning and Knowledge Society, 15(1), 17–36. doi:10.20368/1971-8829/1612
- Reimann, D. (2014). Sprachmittlung. ProDAZ Deutsch als Zweitsprache in allen Fachern, 2003(Oktober), 1–13.
- Rössler, A. (2008). Die sechste Fertigkeit? Zum didaktischen Potenzial von Sprachmittlungsaufgaben im Französischunterricht. Zeitschrift für Romanische Sprachen und ihre Didaktik, 2(1), 53–77.
- Rössler, A. (2009). Strategisch sprachmitteln im Spanischunterricht. FLUL Fremdsprachen Lehren und Lernen, 38(1), 158–174.
- Rössler, A. ve Reimann, D. (2013). Wozu Sprachmittlung?-zum fremdsprachendidaktischen Potenzial einer komplexen Kompetenz. D. Reimann ve A. Rössler (Ed.), Sprachmittlung im Fremdsprachenunterricht içinde (ss. 11–27). Tübingen: Narr Verlag.
- Sarter, H. (2010). Sprachmittlung und pragmalinguistische Aspekte interkulturellen Fremdsprachenunterrichts. D. Caspari ve L. Küster (Ed.), Wege zu interkultureller Kompetenz. Fremdsprachendidaktische Aspekte der Text- und Medienarbeit içinde (ss. 85–102). Frankfurt: Peter Lang.
- Schöpp, F. (2013). Kommunikativ stark-Sprachmittlung Spanisch. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.
- Seidlhofer, B. (2003). A concept of international English and related issues: From “real English” to “realistic English”. Strasbourg: Council of Europe.
- TELC. (2013). Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme (2. bs.). Almanya: Telc GmbH.
- Thaler, E. (2012). Englisch unterrichten. Berlin: Cornelsen.
- Wisniewski, K., Tschirner, E. ve Bärenfänger, O. (2019). Der Begleitband zum „ Gemeinsamen europäischen Referenz- rahmen für Sprachen “. Einleitung in den Themenschwerpunkt. Deutsch als Fremdsprache, 2, 67–76. doi:10.37307/j.2198-2430.2019.02.02